

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 7/10 i 3/23), člana 46. stav (4) Zakona o izvršavanju Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2023.godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 3/23 i 10/23), na prijedlog Ministarstva zdravstva, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 19. sjednici, održanoj dana 29.02.2024. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

**o usvajanju Izvještaja o utrošku sredstava po Programu utroška sredstava planiranih u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2023. godinu na razdjelu 21 - Ministarstvo zdravstva, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 614100 - „Transferi drugim nivoima vlasti“, subanalitika LAX005
„Tekući transfer za Kantonalni zavod za bolesti ovisnosti“**

I.

Usvaja se Izvještaj o utrošku sredstava po Programu utroška sredstava planiranih u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2023. godinu na razdjelu 21 - Ministarstvo zdravstva, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 614100 - „Transferi drugim nivoima vlasti“, subanalitika LAX005 - „Tekući transfer za Kantonalni zavod za bolesti ovisnosti“, koji je sastavni dio ovog zaključka.

II.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____/24
Datum, 29.02.2024. godine
Z e n i c a

PREMIJER
po ovlaštenju

Dženana Čišija

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo zdravstva,
1x Ministarstvo finansija,
1x a/a.

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA**

**IZVJEŠTAJ O UTROŠKU SREDSTAVA
PO PROGRAMU UTROŠKA SREDSTAVA
PLANIRANIH U BUDŽETU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
ZA 2023. GODINU
NA RAZJELU 21- MINISTARSTVO ZDRAVSTVA, BUDŽETSKA ORGANIZACIJA
01, POTROŠAČKA JEDINICA 0001, EKONOMSKI KOD 614100 - „TRANSFERI
DRUGIM NIVOIMA VLASTI“, SUBANALITIKA LAX005 - „TEKUĆI TRANSFER
ZA KANTONALNI ZAVOD ZA BOLESTI OVISNOSTI“**

Zenica, februar 2024. godine

I Uvod

U skladu sa članom 33. stav (2) Zakona o izvršavanju Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2023. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 3/23 i 20/23), sredstva utvrđena u razdjelu 21, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, Budžeta Ministarstva zdravstva, ekonomski kod 614100, pozicija „Tekući transferi drugim nivoima vlasti“, koriste se prema programima utroška koje donosi Vlada Kantona.

Budžetom Zeničko-dobojskog kantona za 2023. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 3/23 i 20/23) planirana su sredstva u iznosu 100.000,00 KM na razdjelu 21 - Ministarstvo zdravstva, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 614100 - „Tekući transferi drugim nivoima vlasti“, subanalitika LAX005 „Tekući transfer za Kantonalni zavod za bolesti ovisnosti“.

Vlada Zeničko-dobojskog kantona Zaključkom broj: 02-11-8308/23 od 19.05.2023. godine usvojila je Program utroška sredstava planiranih u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2023. godinu na razdjelu 21 - Ministarstvo zdravstva, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 614100 - „Tekući transferi drugim nivoima vlasti“, subanalitika LAX005 „Tekući transfer za Kantonalni zavod za bolesti ovisnosti“.

Članom 46. stav (4) Zakona o izvršavanju Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2023. godinu propisana je obaveza organa uprave da o utrošenim sredstvima po usvojenim programima polugodišnje izvještava Vladu Kantona.

II REALIZACIJA PROGRAMA

Vlada Zeničko-dobojskog kantona donijela je Odluku broj: 02-11-9166/23 od 02.06.2023. godine kojom su odobrena sredstava JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona ukupnom iznosu od 100.000,00 KM za sufinansiranje sljedećih projekata u 2023. godini:

Naziv projekta	Iznos u KM
Primarna prevencija, ambulantna, poliklinička i stacionarna zdravstvena zaštita sa rehabilitacijom, resocijalizacijom i reintegracijom ovisnika o ilegalnim psihoaktivnim sredstvima	43.880,00
Primarna prevencija i psihoterapijski tretman ovisnika o duhanu	28.160,00
Primarna prevencija, ambulantna, poliklinička i stacionarna zdravstvena zaštita sa rehabilitacijom, resocijalizacijom i reintegracijom ovisnika o alkoholu	18.600,00
Primarna prevencija i psihoterapijski tretman ovisnika o bihevioralnim ovisnostima (ili ovisnička ponašanja: kockanje, ovisnost o internetu, ovisnost o kompjuterskim igricama).	9.360,00
Ukupno	100.000,00

Sredstva su transferisana u ukupnom iznosu zdravstvenoj ustanovi 14.06.2023. godine.

U skladu sa članom 4. Odluke o odobravanju sredstava broj: 02-11-9166/23 od 02.06.2023. godine JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona dužna je izvjestiti

Ministarstvo zdravstva o namjenskom utrošku sredstava, dostavljanjem izvještaja o realizaciji projekata za period januar-decembar 2023. godine do 15.01.2024. godine.

JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona dopisom broj: 05-37-86-1/24 od 19.01.2024. godine Ministarstvu zdravstva dostavila je Izvještaj o namjenskom utrošku sredstava, a podaci sadržani u navedenom Izvještaju dati su u daljem tekstu.

Ukupno odobreni iznos za realizaciju navedenih projekata iznosi 100.000,00 KM, a struktura troškova za realizaciju navedena četiri projekta je sljedeća:

Red. Br.	Vrsta troška	Iznos u KM
1.	Plaće (bruto iznos)	70.240,00
2.	Troškovi za preventivno-promotivne aktivnosti (usluge)	20.160,00
3.	Uredski i administrativni troškovi	9.600,00
Ukupno		100.000,00

1. Primarna prevencija, ambulantno-poliklinička i stacionarna zdravstvena zaštita sa rehabilitacijom, resocijalizacijom i reintegracijom ovisnika o ilegalnim psihoaktivnim sredstvima - ILEGALNE PSIHOAKTIVNE SUPSTANCE –utrošena sredstva 43.880,00 KM

JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zenica planira aktivnosti koje se vode na dvije razine: projekte prevencije i istraživačke projekte.

Cilj aktivnosti na projektima primarne prevencije je spriječiti ili smanjiti potrebu za uzimanjem droga, dok smanjenje dostupnosti rade organi MUP-a, sudovi itd. Pravilan odgoj, afirmacija znanja su najzreliji oblici prevencije narkomanije i svih oblika ovisnosti. Stalnom provedbom organiziranih primarno-preventivnih i odgojno-obrazovnih programa moguće je veliki dio zdrave populacije djece i mladih zaštititi i odvratiti od započinjanja uzimanja sredstava ovisnosti. Uzimajući u obzir navedeno, aktivnosti Zavoda su usmjerene na uključivanje u ove projekte što većeg broja adolescenata i mladih kako bi edukativnu informaciju o štetnosti droga učinili dostupnom, sa ciljem sprečavanja upotrebe „prve droge“. Preventivni programi Zavoda su usmjereni prema sljedećim ciljanim sredinama: kanton i općine, sistem obrazovanja, sistem sportskih udruženja, sistem vjerskih zajednica, studenti i opća populacija.

Aktivnosti u okviru programa su: opća edukacija, edukacija edukatora, razvoj zdravih životnih stilova mladih, poticanje sportskih aktivnosti i omasovljavanja sporta, izrade edukativnih resursa (dokumentarni filmovi, brošure, itd.), izdavačka djelatnost, kampanje, web-informisanje, medijske aktivnosti, naučna djelatnost, preventivna politika, savjetovalište i antidroga telefon. Cilj Odjeljenja je dostaviti edukativnu informaciju tako da bude dostupna većini stanovnika kantona.

Edukacija učenika od 13 do 18 godina

Obzirom da je preventivne aktivnosti među učenicima najefikasnije provoditi u saradnji sa školama, neophodna je saradnja sa Pedagoškim zavodom, njihovo odobrenje kao i uspostavljanje saradnje sa školskim menadžmentom da ove aktivnosti budu usklađene sa nastavnim programima i da ne utiču na redovni rad u školama. Program edukacije je kontinuiran i provodi se šesnaest godina. U izvještajnom periodu je obavljeno niz edukacija sa učenicima, a kroz projekat „Prevencija bolesti ovisnosti kod učenika uzrasne populacije od 13 – 18 godina. U prvih šest mjeseci je realizovano 14 edukacija i to: u OŠ “OŠ” Hasan Kjačija Prušćak”- Zenica, Tehnička škola - Zenica, Katolički školski centar “Don Bosco” - Žepče, OŠ

“Omer Musić”- Kakanj, Mješovita srednja škola - Maglaj, OŠ” Mustafa Mulić”- Tešanj, Srednja mješovita škola: “Mehmedalija Mak Dizdar”- Breza, OŠ”Mak Dizdar” - Zenica, OŠ “Kulin Ban” - Visoko, OŠ “Miroslav Krleža” - Zenica, Ekonomska srednja škola - Zenica, OŠ “Meša Selimović” - Zenica. Ove godine je na zahtjev škole OŠ „Meša Selimović“ Zenica u istoj održano više edukacija. Ukupno je tokom prvih šest mjeseci u ovu edukaciju uključeno preko 400 učenika.

Edukacija Vijeća učenika – vršnjačka edukacija

Projekat se provodi više do deset godina u kontinuitetu. Osnovna ideja projekta je da će članovi Vijeća nakon provedene edukacije istu replicirati u svojim odjeljenjima, tj. vršnjaci će educirati vršnjake. Ideja se zasniva na zvaničnim protokolima rada Vijeća učenika. Ovim projektom je broj indirektno educiranih učenika velik i obuhvata oko 300 školskih odjeljenja (do ukupnog broja indirektno educiranih učenika može se doći tako da se broj odjeljenja pomnoži sa prosječnim brojem učenika u razredu: $324 \times 20 = 6.840$). Članovi Vijeća učenika su pored znanja dobili i printane materijale čime su im kompetencije značajno pojačane. Projekat se prema planu implementira u svim općinama Zeničko-dobojskog kantona. Sljedeće škole su bile uključene u edukaciju: OŠ „Omer Mušić“ Kakanj, Tehnička škola Zenica, Mješovita srednja škola Maglaj, OŠ “Kulin Ban” Visoko, Ekonomska srednja škola Zenica, OŠ “Meša Selimović” Zenica.

Edukacija Vijeća roditelja i roditelja

U skladu sa preventivnom politikom Zavoda za bolesti ovisnosti ZDK, veliki doprinos se ogleda i u radu s roditeljima. Svrha ovakvih edukacija jeste pravilno educiranje roditelja o opasnosti psihoaktivnih supstanci, te davanje informacija o tome kako njihova djeca gledaju na problematiku koju kroz edukacije obrađujemo. Ovom suradnjom omogućavamo roditeljima da, uz našu podršku, riješe eventualne postojeće nedoumice ili pitanja kako da se, kao roditelji, nose sa izazovima kojima su njihova djeca u današnjem vremenu izložena. Zbog povećane zainteresovanosti roditelja za edukacijama ove vrste, ove godine započet je pilot projekat “Edukacija Vijeća roditelja i roditelja Osnovne škole “Vladimir Nazor” Zenica. Edukacije su se pripremale i realizovale u skladu sa interesima i trenutnom problematikom vezanom za ovisnost. Obzirom da je škola, odnosno Vijeće roditelja, ravnopravni partner u ovom projektu, radionice su bile prilagođene potrebama i trenutnoj problematici u odjeljenjima. Cilj ovog projekta bio je podizanje svijesti roditelja u vezi problema eksperimentisanja i ovisnosti među mladima kao i informisanje roditelja, ali i prikupljanje informacija od roditelja o novim trendovima ovisničkih ponašanja među mladima. Sve edukacije realizovalo je Odjeljenje za prevenciju i savjetovanje Zavoda. Broj održanih edukacija je 25 sa preko 625 roditelja. Obzirom da je prethodnih godina odaziv roditelja bio skroman, ovaj projekat se smatra uspješnim i potrebnim. Odjeljenje za prevenciju i savjetovanje Zavoda će u narednom periodu nastaviti sa sprovođenjem ovog projekta. Pored ovog projekta, održane su i edukacije Vijeća roditelja u školama OŠ “Meša Selimović” i OŠ “Edhem Mulabdić” iz Zenice. Također, u OŠ” Meša Selimović” su održane četiri edukacije roditelja. Održana je ukupno 31 edukacija Vijeća roditelja i roditelja u kojim je educirano oko 775 roditelja.

Kampanje

Kampanja povodom Međunarodnog dana borbe protiv zlouporabe droga 26.06.2023. godine

Tokom mjeseca juna se kontinuirano obilježava Međunarodni dan borbe protiv zlouporabe droga. U okviru ove kampanje tim Odjeljenja za prevenciju i savjetovanje posjetio je sljedeće općine/gradove u Ze-do kantonu: Kakanj, Visoko, Breza, Žepče, Zavidovići, Maglaj, Doboj Jug i Tešanj. Posjete su koncipirane kao jednodnevne, terenske aktivnosti. Ove godine, posjete u općinama i gradovima Zeničko-dobojskog kantona organizovane su u dva tima što je doprinijelo bržoj distribuciji informacija i promo materijala stanovništvu. U sklopu ove kampanje štampano je 500 balona s logom i imenom ustanove, hemijske olovke, majice, vrećice kao i već pomenute afiše i brošura. Sav materijal je ravnomjerno distribuiran na terenu. Sve aktivnosti su bile praćene od strane medija u vidu najava aktivnosti putem web portala, televizijskih priloga, radio gostovanja, te emisija na temu prevencije ovisnosti.

Centralna manifestacija je upriličena u Zenici 26.06.2023. godine, a punkt je postavljen na Kamberovića polju, ispred šoping centra. Posjetama općinama/gradovima Ze-do kantona ostvaren je glavni cilj, a to je razgovor sa širom populacijom, te stavljanje na raspolaganje našeg stručnog osoblja za sva pitanja i nedoumice vezane za konkretnu problematiku kojom se naša ustanova bavi.

Također, u okviru kampanje obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv zlouporabe droga, tim Zavoda je u saradnji sa Centrom za edukaciju mladih Travnik posjetio JU Centar za socijalni rad Travnik. Svrha posjete je bila razvijanje saradnje, razmjena informacija, stručnog znanja i iskustva u oblasti liječenja, rehabilitacije i resocijalizacije ovisnika o psihoaktivnim supstancama.

U sklopu pomenute kampanje JZU Zavod za bolesti ovisnosti ZDK učestvovao je u realizaciji aktivnosti i kampanje pod nazivom: "Uvijek postoji izbor-biraj sport", a povodom 26.6. Međunarodnog dana borbe protiv zlouporabe droga koju je organizovao Odbojkaški klub Čelik-Volley zajedno sa Upravom policije MUP ZDK i Institutom za zdravlje i sigurnost hrane Zenica. Ovim povodom dana 24.06.2023. godine organizovan je odbojkaški turnir. Tokom trajanja turnira, posjetioci turnira i građani su imali priliku družiti se sa stručnim timom i dobiti korisne informacije na info pultu Zavoda kao i edukativno-zabavne materijale i prigodne poklone koje su dijelili volonteri-mladi edukatori Srednje mješovite škole "Mladost" Zenica. Sve aktivnosti su objavljene na facebook stranici Zavoda.

Dana 19.07.2023. godine obavljena je edukacija mladih izviđača na Boračkom jezeru (saradnja sa Savezom izviđača grada Zenica). Šefica Odjeljenja je održala radionicu za izviđače sa osvrtnom na socijalne posljedice ovisnosti.

Dana 23.07.2023. godine stručna saradnica Odjeljenja održala je edukaciju na temu ovisnosti na 26. dječijem festivalu „Mladi protiv ovisnosti“ u organizaciji KUD Izvor Žabljak-Usora.

01.06. Međunarodni dan roditelja

U sklopu projekta „01.06. Međunarodni dan roditelja“ uposlenici su zajedno sa dva pacijenta Zavoda i njihovim roditeljima pogledali prvu predstavu u okviru takmičarskog dijela XXII festivala BH. drame Zenica 2023 pod nazivom: „Sve to je iz kuće“ u Bosanskom narodnom pozorištu Zenica. Cilj ove projektne aktivnosti je ukazati na važnost roditeljstva i komunikacije između roditelja i djece, te podsjetiti roditelje na značaj roditeljske uloge u tretmanu bolesti ovisnosti. U sklopu navedenog projekta, uposlenici Zavoda su dijelili edukativne i promotivne materijale dana 01.06.2023. godine roditeljima pacijenata na Odjelu za stacionarni tretman, a koji su tog dana bili u posjeti pacijentima Odjela. Cilj ove projekte

aktivnosti jeste odati priznanje roditeljima za podršku koju svakodnevno pružaju svojoj djeci u procesu liječenja od bolesti ovisnosti, te da se i kroz ovu aktivnost roditelji dodatno edukuju o karakteru bolesti ovisnosti.

18.09. Svjetski dan čišćenja

U sklopu realizacije pomenutog projekta predstavnici Zavoda su ostvarili saradnju sa Službom za ekologiju, komunalne i inspeksijske poslove Grada Zenica i ALBA d.o.o. Zenica koji su bili direktni učesnici projekta na način da je pomenuta Služba na prijedlog Zavoda dala saglasnost za realizaciju čišćenja i izdala nalog ALBA d.o.o. Zenica da zajedno sa šest pacijenata Zavoda očiste i urede dva parka, a koji se nalaze ispred značajnih zeničkih ustanova: Ministarstvo zdravstva ZDK, Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK, PIO/MIO podružnica Zenica i JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona. Ovakvim aktivnostima obilježen je Svjetski dan čišćenja, te su kroz pomenute aktivnosti pacijenti razvili osjećaj vrijednosti i pozitivne slike o sebi, pripadnost grupi, ali i imali priliku upoznati se i usvojiti sa obrascima socijalno-prihvatljivog ponašanja u svrhu efikasnijeg funkcioniranja u zajednici. U sklopu pomenutog projekta učesnicima akcije i pacijentima Zavoda obezbijeđena je hrana i osvježenje.

Istog dana su pacijenti Odjela za stacionarni tretman Detoks pod nadzorom stručnog osoblja Detoksa uredili dvorište Detoksa u sklopu radno-okupacione terapije. Pomenute akcije su bile medijski popraćene (objava Zenicablog, fb i web stranica Zavoda).

Svjetski dan mentalnog zdravlja -10.10.

U izvještajnom periodu realizovan je projekat Zavoda pod nazivom: „Svjetski dan mentalnog zdravlja -10.10.“ Pacijenti Odjela za stacionarni tretman Detoks u sklopu radno-okupacione terapije izrađivali su spužvene podmetače, te su isti bili distribuirani centrima za mentalno zdravlje u Visokom, Kaknju, Brezi, Doboj Jugu, Maglaju i Tešnju (terenske ambulante Zavoda) povodom Svjetskog dana mentalnog zdravlja.

Stručni tim Zavoda je dana 06.10.2023. godine posjetio Centar sa mentalno zdravlje Bugojno sa kojim Zavod sarađuje niz godina i donirao podmetače s ciljem opremanja njihovog novoizgrađenog parka za radno-okupacionu terapiju i razmjene dobrih iskustava i praksi.

Mjesec borbe protiv bolesti ovisnosti

U periodu od 15.11.-15.12. realizovano je niz aktivnosti u sklopu gore pomenutog projekta s fokusom na pacijenta, roditelje i saradnike u liječenju, jačanje socijalne podrške i uspostavljanja boljih terapijskih odnosa.

Za pacijente Zavoda je raspisan nagradni foto konkurs pod nazivom: „Grad bez ovisnosti“. Pacijenti su imali mogućnost do 01.12.2023. godine da uslikaju znamenitost svog grada i kroz fotografiju predstave svoj grad na poseban i jedinstven način. Fotografije su slali na službeni e-mail i fb stranicu Zavoda. Na foto konkurs je pristiglo ukupno 48 fotografija iz sedam različitih gradova. Komisija za pregled i ocjenu radova odabrala je 12 najuspješnijih koje su objavljene na kalendaru Zavoda za 2024. godinu. Pacijenti su nagrađeni prigodnim poklonima.

U sklopu pomenutog projekta dana 21.12.2023. godine u ambulanti Zavoda održana je i grupa podrške za saradnike u liječenju (roditelji, supružnici, staratelji) sa ciljem uspostavljanja bolje saradnje i terapijskih odnosa. Prethodno je na fb i web stranici Zavoda upućen poziv osim saradnicima u liječenju i svim ostalim zainteresovanim osobama s ciljem pomoći i pružanja podrške ukoliko se suočavaju sa problemom ovisnosti.

Finansijska struktura troškova projektnog zadatka je data u tabelarnom pregledu:

Vrsta troška	Jedinica mjere	Broj jedinica	Iznos po jedinici u KM	Planirani ukupan iznos troška u KM
1. Troškovi osoblja				
1.1. Plaće (bruto iznos)				
1.1.1. Neuropsihijatar	mjesec	12	670,00	8.040,00
1.1.2. Psiholog	mjesec	12	670,00	8.040,00
1.1.3. Socijalni pedagog	mjesec	12	670,00	8.040,00
1.1.4. Medicinski tehničar	mjesec	12	571,66	6.860,00
Ukupno				30.980,00
2.1. Troškovi za preventivno-promotivne aktivnosti				
2.1. Troškovi izrade materijala (letak, Bilten, afiše, edukativni kviz, ukrštenice)	mjesec	12	320,00	3.840,00
2.2. Troškovi medijskog oglašavanja i promocije (TV, društvene mreže, novine)	mjesec	12	265,00	3.180,00
2.3. Troškovi goriva (teren, posjeta školama)	mjesec	12	200,00	2.400,00
Ukupno				9.420,00
3. Uredski i administrativni troškovi				
3.1. Uredski materijal	mjesec	12	160,00	1.920,00
3.2. Režijski troškovi	mjesec	12	130,00	1.560,00
Ukupno				3.480,00
UKUPNI TROŠKOVI PROJEKTA				43.880,00

2. Primarna prevencija i psihoterapijski tretman ovisnika o duhanu- LEGALNE PSIHOAKTIVNE SUPSTANCE – CIGARETE/PUŠENJE – utrošena sredstva 28.160,00 KM

JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona planira aktivnosti koje su usmjerene na kontinuiranu edukaciju o štetnosti duhana. Cilj projekta je edukacija mladih o štetnostima upotrebe duhana kroz saradnju sa školama (Vijeće roditelje i Vijeće učenika) i studentima, sportskim udruženjima i klubovima i savezima izviđača. Ova aktivnost se obilježava putem edukativnih videa koje snimaju stručna lica Zavoda, te se objavljuju na web i facebook stranici Zavoda, kao i u medijima. U Biltenu Zavoda objavljeni su stručni radovi na ovu temu. Osnovna ideja projekta je saradnja sa školama kroz Vijeće roditelja, Vijeće učenika, edukacije mladih sportista, studenata, kao i kontinuirane edukacije učenika u Zavodu i saveza izviđača. Povodom 31.05. Svjetskog dana borbe protiv pušenja, uposlenici su izradili edukativni video koji je snimljen od strane stručnog lica Zavoda, te je objavljen na facebook stranici Zavoda, dok je letak izrađen na temu: „Reci DA životu, a NE pušenju“

Edukacija izviđača

U sklopu preventivnih aktivnosti koje provodi Odjeljenje za prevenciju i savjetovanje Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona realizovao je radionice s učesnicima Ljetnog kampa Saveza izviđača grada Zenica na Boračkom jezeru. Projekat je izrađen i potpisan od strane predsjednika Saveza izviđača Zenica i od strane direktora Zavoda. Cilj ovog projekta jeste pravilna informisanost mladih o štetnostima psihoaktivnih supstanci i rizičnih oblika ponašanja koji sa sobom kao rezultat donose ovisnosti, kako hemijske tako i nehemijske, te osvještavanje važnosti prevencije ovisnosti i jačanje osobnih kapaciteta mladih kako bi što lakše se izborili sa svim opasnostima i porocima koji su sve prisutniji u zajednici. Također,

ovim projektom se nastoji mlade ohrabriti da naučeno tokom ovog projekta prenesu i široj zajednici kako bi prevencija ovisnosti svoj put pronasla do što većeg broja mladih. Projektom su realizovane edukacije u 4 smjena Ljetnog kampa. Edukacijama je obuhvaćeno oko 250 učesnika kampa, mladih uzrasta od 13 do 18 godina. Radionice su trajale 45 minuta, a realizovao ih je stručni tim Zavoda. Projekat je realizovan u sedmom i osmom mjesecu 2023. godine.

Ostvarena je i saradnja sa Odredom izviđača "Zvijezda" Vareš i udruženjem „Moja prva nota“ Vareš. Kamp za djecu od 11- 15 godina održan je na Planinarskom domu "Budozelj" na Budozelju. Održane su dvije radionice u trajanju od sat vremena. Ovim projektom edukovano je 100 izviđača i mladih udruženja „Moja prva nota“. Također, Odjeljenje za prevenciju i savjetovanje dalo je svoj doprinos u pisanju Projekta za realizaciju kampa.

Saradnja s medijima

Zavod veliku pažnju posvećuje medijima jer predstavljaju vrstan put za prevenciju. Kontakti i saradnja sa medijima se održava u nivou proteklih godina. U tom kontekstu je ostvarena aktivna saradnja sa RTV Federacije, FENA, RTV Zenica, BHRT, NIP Naša riječ, Zenicablog, Zdici.info, Radio Zenit, RTV Visoko i TV Kakanj. Sve aktivnosti Odjeljenja za prevenciju i savjetovanje su medijski popraćene i predstavljene široj javnosti, putem navedenih medija.

Kontinuirana prevencija i promocija putem interneta

a) Facebook stranica: <https://www.facebook.com/Zavodzaovisnosti/>

Cilj je da pomoću elektronskih medija i novog načina komuniciranja lakše i brže dopremo do mlade populacije i ponudimo preventivne programe. Na profilu i stranici su ponuđeni obimni pisani materijali Zavoda. Mjesečno je visok broj posjeta što ukazuje na značajan porast u odnosu na statistiku iz prethodnog perioda. Također, broj pratilaca stranice raste kontinuirano raste i vidljiv je broj novih pratilaca mjesečno. Putem ove stranice posjetioci postavljaju pitanja koje administratori usmjeravaju ka određenom profilu stručnjaka, a potom se odgovor dostavlja posjetiocu. Posjetiocu su većinom iz Bosne i Hercegovine, ali i iz SAD, Srbije, Makedonije, Hrvatske, Švicarske, Njemačke, Crne Gore, Austrije, Italije, Turske, Slovenije, Kuvajta, Palestine, Australije, Afganistana, Češke Republike, Kosova, itd. Tokom pandemije na stranicu su se svakodnevno postavljali edukativni članci, a posjetiocima naše facebook stranice ponuđena je i savjetodavna pomoć. Na našu facebook i web stranicu redovno se objavljuju sve aktivnosti JZU Zavod za bolesti ovisnosti ZDK, te blagovremeno obavještava stanovništvo o svim aktivnostima koje slijede. U više navrata objavljivana je informacija da populacija iz zajednice može da se javi u messenger ukoliko treba neku informaciju ili pomoć. Obzirom na povećan broj objava na web i facebook stranici, povećan je i broj pratilaca, posjetioca i reakcija na objave.

b) Youtube kanal: <https://www.youtube.com/user/zedoovisnost>

Obzirom da Zavod usmjerava značajne aktivnosti i na izradu video materijala otvoren je kanal na stranici youtube na kojem se mogu naći i pregledati ti materijali. Kanal je povezan sa web stranicom. Kanal se kontinuirano osvježava novim video materijalima koji su produkt stručnih lica Zavoda. Na you tube kanalu Zavoda redovno se objavljuju i autorski video uradci uposlenika Zavoda putem kojih se stanovništvu prenose poruke vezane za teme i oblasti kojima se ustanova bavi.

c) Wikipedia:

http://bs.wikipedia.org/wiki/Zavod_za_bolesti_ovisnosti_Zeni%C4%8Dkodobojskog_kantona

Kako bi usluge i aktivnosti Zavoda bile dodatno prepoznate i tako povećali svijest većeg broja osoba o važnosti rane prevencije Zavod je postavio informaciju i na popularnoj elektronskoj enciklopediji Wikipedija. Tu su prisutne sve osnovne informacije o ustanovi i njenom radu, te na taj način posjetioci mogu brzo dobiti osnovne podatke kako da dođu u kontakt s ustanovom.

d) Googlemaps

I ova aktivnost je pokrenuta kako bi Zavod bio dodatno vidljiv i dostupan u pravcu rane prevencije. Zavod se može locirati preko ove internet usluge što olakšava dostupnost informacija koje su potrebne našim korisnicima i saradnicima.

Izrada kratkih edukativnih videa

U prvoj polovini 2023. godine izrađena su dva kratka edukativna videa povodom obilježavanja Svjetskog dana borbe protiv alkoholizma i povodom obilježavanja Svjetskog dana borbe protiv pušenja. Videa su postavljena na facebook i web stranici Zavoda. Cilj videa je edukacija šire populacije o štetnostima upotrebe alkohola i cigareta. Ova videa su plasirana i putem medija što je doprinijelo širenju svijesti i informacija o štetnostima alkohola i duhana.

Promotivne i izdavačke aktivnosti

Časopis Bilten

Pripremljen je, dizajniran i odštampan novi broj glasila Bilten, broj 31. Ovo je 18. godina kako časopis izlazi. Bilten ima i svoj ISSN broj. Distribuirao se u različite institucije, a dostupan je i u elektronskoj formi. Također obavezni primjerci se dostavljaju Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci BiH. Štampa se u tiražu od 300 komada. Bilten je koncipiran po preciznim uputama pisanja stručnih radova što mu dodatno povećava kredibilnost i otvara mogućnost većeg broja stručnjaka iz drugih institucija koji će svoje radove objavljivati u njemu. Pored distribucije u različite institucije, Bilten je dostupan i široj populaciji kako kroz direktnu distribuciju na terenu tako i putem web stranice Zavoda.

Afiše: U izvještajnom periodu, doštampane su već postojeće afiše (Bihevioralne ovisnosti, Ovisnost o internetu, Ovisnost o kockanju, Marihuana-zanemarena droga, Da li moj sin, kćerka,... uzima neke droge, Nargila-opasna zabava mladih). Pisane su kao informativno-edukativno štivo, te su štampane po 500 primjeraka. Štampane su i nove afiše „Ko Snusa, taj gubi“ i „Reci NE alkoholu“, također po 500 primjeraka (ukupno 4000 afiša). Štampana je brošura „Moja priča o liječenju“ pisana od strane pacijenta Zavoda pod supervizijom stručnog tima ustanove. Brošura je štampana u 200 primjeraka te distribuirana stanovništvu tokom obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv zloupotrebe droge. U okviru promotivnih aktivnosti, sa logom Zavoda, štampane su majice u 50 primjeraka, hemijske olovke u 300 primjeraka, vrećice u 100 i baloni u 500 primjeraka te podijeljene volonterima i građanima u sklopu obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv zloupotrebe droge (Ukupno 950 primjeraka promotivnog materijala).

Edukativni kviz:

U okviru obilježavanja Svjetskog dana nepušenja i Svjetskog dana borbe protiv alkoholizma, osmišljeni su mini kvizovi za provjeru znanja o konzumiranju cigareta i alkohola, kao i za edukaciju o štetnim posljedicama njihovog konzumiranja, te isti postavljen na facebook stranicu Zavoda. Cilj ovih kvizova jeste educiranje stanovništva i osvještavanje koliko toga znamo ili ne o konzumiranju cigareta i alkohola što dodatno pojedinca usmjerava na dublje razmišljanje o ovim temama i tačno informisanje.

Istraživanje o SNUS-u

Istraživanjem je obuhvaćeno 1105 učenika dvije osnovne i dvije srednje škole na području grada Zenice. Istraživanje se odnosilo na podatke; da li učenici znaju šta je Snus, da li znaju gdje se u našem gradu može kupiti Snus, koje su lokacije za kupovinu, da li im je neko ponudio da probaju Snus, da li su ga probali, da li je neko od njihovih prijatelja probao Snus, poznaju li stariju osobu da ga konzumira, smatraju li da je Snus štetan i opasan, da li neko njima poznat ima određene probleme zbog konzumiranja Snus-a te da navedu koji su to problemi.

Podaci istraživanja ukazuju na to da učenici znaju šta je zapravo Snus i da veći broj njih smatra da je on štetan. Međutim, podaci su također pokazali da je on prisutan među učenicima i kod gotovo polovine učenika neko od prijatelja ga konzumira. Navedeni problemi zbog konzumiranja Snusa su: vrtoglavica i povraćanje, mučnina i bolovi, ovisnost, omamljenost i nervoza.

Finansijska struktura troškova projektnog zadatka je data u tabelarnom pregledu:

Vrsta troška	Jedinica mjere	Broj jedinica	Iznos po jedinici u KM	Planirani ukupan iznos troška u KM
1. Troškovi osoblja				
1.1. Plaće (bruto iznos)				
1.1.1. Neuropsihijatar	mjesec	12	455,00	5.460,00
1.1.2. Psiholog	mjesec	12	455,00	5.460,00
1.1.3. Socijalni pedagog	mjesec	12	455,00	5.460,00
1.1.4. Medicinski tehničar	mjesec	12	361,66	4.340,00
			Ukupno	20.720,00
2. Troškovi za preventivno-promotivne aktivnosti				
2.1. Troškovi izrade materijala (letak, Bilten, afiše, edukativni kviz, ukrštenice)	mjesec	12	180,00	2.160,00
2.2. Troškovi medijskog oglašavanja i promocije (TV, društvene mreže, novine)	mjesec	12	115,00	1.380,00
2.3. Troškovi edukacija	mjesec	12	100,00	1.200,00
			Ukupno	4.740,00
3. Uredski i administrativni troškovi				
3.1. Uredski materijal	mjesec	12	120,00	1.440,00
3.2. Režijski troškovi	mjesec	12	105,00	1.260,00
			Ukupno	2.700,00
UKUPNI TROŠKOVI PROJEKTA				28.160,00

3. Primarna prevencija, ambulantno-poliklinička i stacionarna zdravstvena zaštita sa rehabilitacijom, resocijalizacijom i reintegracijom ovisnika o alkoholu- LEGALNE PSIHOAKTIVNE SUPSTANCE – ALKOHOL – utrošena sredstva 18.600,00 KM

Odjeljenje za prevenciju i savjetovanje JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona planira aktivnosti koje su usmjerene na izradu edukativnih videa koja se objavljuju putem web i facebook stranice Zavoda, kao i putem elektronskih medija, izradu edukativnih materijala na ovu temu, objave edukativnih materijala u štampanim medijima, gostovanje stručnih lica Zavoda u televizijskim programima, provođenje kampanje i obilježavanja svjetskog dana borbe protiv alkoholizma i druge aktivnosti u cilju educiranja o štetnosti upotrebe alkohola.

Uposlenici Odjeljenja su zajedno sa Odjeljenjem za prevenciju i savjetovanje realizovali zajedničke aktivnosti (izrada letaka, postera, mini edukativnih kvizova, stručnih radova na temu ovisnosti itd.) , te su:

01.04. Svjetskog dan borbe protiv alkoholizma je obilježen putem edukativnog videa koji su snimila stručna lica Zavoda, te su isti objavljeni putem web, facebook stranice i putem elektronskih i štampanih medija.

Također je povodom obilježavanja ovog dana u tržnom centru Shopping City organizovano edukativno i zabavno druženje s građanima Zenice, a sve u saradnji sa Centrom za edukaciju mladih - CEM, njihovim volonterima i mladim edukatorima Srednje mješovite škole "Mladost" iz Zenice. U okviru ove aktivnosti, objavljen je članak u Našoj riječi. U koordinaciji sa Odjeljenjem za prevenciju, uposlenici Odjeljenja su povodom 01.04. Svjetskog dana borbe protiv alkoholizma ostvarili saradnju sa Centrom za edukaciju mladih u Travniku, te su učestvovali u realizaciji projektnih aktivnosti u Zenici u kampanji NULTA 0% TOLERANCIJA zajedno sa mladim edukatorima SMŠ „Mladost“ Zenica i volonterima CEM Travnik.

Uposlenica Odjeljenja je izradila mini edukativni kviz za širu javnost pod nazivom: „Ne ispijaj svoj život“ povodom 01.04. Svjetskog dana borbe protiv alkoholizma. Kviz je izrađen online i objavljen na fb i web stranici Zavoda i fb stranici Centra za edukaciju mladih CEM Travnik.

Kontinuirana edukacija učenika u Zavodu

Zavod su posjetili učenici OŠ "Musa Ćazim Ćatić" u Zenici, te obišli prostorije Zavoda i dobili usmene odgovore na postavljena pitanja. U okviru posjete, učenici su upoznati sa radom Zavoda i sa specifičnostima bolesti ovisnosti. Učenicima su se obratili ljekar neuropsihijatar, psiholog, socijalni pedagog i glavni medicinski tehničar. Posjeta je bila i od strane studenata IV godine studija Socijalne pedagogije UNZE. Petnaest studenata je imalo priliku spoznati nova znanja iz oblasti Tretmana ovisnosti. Studentima je prezentovan rad Detoxa i imali su priliku prisustvovati edukativnoj grupi sa pacijentima koji su se u tom momentu nalazili na Odjelu. Prisustvo grupi organizovano je uz odobrenje pacijenata. Istovremeno i studenti Univerziteta u Bihaću, IV godina odsjeka Socijalna pedagogija, prošli su istu vrstu edukacije putem zoom aplikacije i tema je bila ista: Tretman ovisnosti i rad Zavoda za bolesti ovisnosti ZDK. U izvještajnom period bilo je oko 45 učenika koji su posjetili Zavod u cilju kontinuirane edukacije.

Finansijska struktura troškova projektnog zadatka je data u tabelarnom pregledu:

Vrsta troška	Jedinica mjere	Broj jedinica	Iznos po jedinici u KM	Planirani ukupan iznos troška u KM
1.Troškovi osoblja				
1.1. Plaće (bruto iznos)				
1.1.1. Neuropsihijatar	mjesec	12	300,00	3.600,00
1.1.2. Psiholog	mjesec	12	300,00	3.600,00
1.1.3.Socijalni pedagog	mjesec	12	300,00	3.600,00
1.1.4. Medicinski tehničar	mjesec	12	205,00	2.460,00
Ukupno				13.260,00
2. Troškovi za preventivno-promotivne aktivnosti				
2.1 Troškovi izrade materijala (letak, Bilten, afiše, edukativni kviz, ukrštenice, kampanje)	mjesec	12	110,00	1.320,00
2.2 Troškovi medijskog oglašavanja, promocije (TV, društvene mreže, novine)	mjesec	12	95,00	1.140,00

2.3. Troškovi edukacija i radionica	mjesec	12	75,00	900,00
Ukupno				3.360,00
3. Uredski i administrativni troškovi				
3.1. Uredski materijal	mjesec	12	90,00	1.080,00
3.2. Režijski troškovi	mjesec	12	75,00	900,00
Ukupno				1.980,00
UKUPNI TROŠKOVI PROJEKTA				18.600,00

4. Primarna prevencija i psihoterapijski tretman ovisnika o bihevioralnim ovisnostima (ili ovisnička ponašanja: kockanje, ovisnost o internetu, ovisnost o kompjuterskim igricama)- BIHEVIORALNE OVISNOSTI – utrošena sredstva 9.360,00 KM

Radionice “Bolje se družiti uživo”

Odjeljenje za bihevioralne ovisnosti je za školsku 2022/23. godinu osmislilo novi projekat radionica za prevenciju ovisnosti o igricama, internetu i društvenim mrežama.

Ovisnost o igricama, internetu i društvenim mrežama je bihevioralna ovisnost koja uključuje ovisničko ponašanje. Prema do sada dostupnim informacijama, ova ovisnost najteže pogađa djecu i mlade. Razloga za to je mnogo, a neki od njih su nedovoljno izgrađena ličnost mlade osobe koja je bez jasnih mehanizama odbrane od ovisnosti, velika dostupnost interneta i promjena cjelokupnog životnog stila kod mladih generacija.

Dosadašnja istraživanja provedena od strane JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona na populaciji mladih našeg kantona pokazuju da većina provodi dnevno više od maksimalno zdravstveno preporučenih tri sata na internetu. Rezultati pokazuju da ispitanici najčešće provode vrijeme na internetu u svrhu zabave od 3 do 5 sati dnevno, dok je čak 29% ispitanika izjavilo da na internetu u svrhu zabave provede preko 5 sati dnevno.

Ispitanici izvještavaju o percepciji negativnih posljedica boravka na internetu (82,6%), a sa ponašanjem se nastavlja uprkos svjesnosti o negativnom aspektu istog. Negativne komentare i ismijavanje kao vid cybernasilja je doživjelo 23.14% ispitanih mladih osoba. Krostabulacija i rezultat za hi-kvadrat test pokazuju da nema značajnih razlika po spolu.

Posebno značajno jeste da gotovo svi ispitanici žele promijeniti svoje navike u vezi boravka na internetu (90,1%), a od ukupnog broja ispitanih njih 73% je izjavilo da želi provoditi manje vremena na internetu.

Odjeljenje za bihevioralne ovisnosti JZU Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona je osmislilo provođenje projekta održavanja radionica kojima bi se djeci i mladima ukazalo na opasnosti pojave ovisnosti zbog predugog boravka na internetu, te ponudilo poželjnije rješenje za druženja i socijalizaciju kroz provođenje vremena uživo.

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojski kanton pismom podrške broj: 10-34-14369/22 od 11.10.2022. godine odobrilo je provođenje projekta radionica “Bolje se družiti uživo” direktno u školama. Radionice su namjenjene učenicima osnovnih škola.

Za potrebe rada je osmišljen i štampan radni materijal koji izgledom podsjeća na slikovnicu i veoma je prilagođen kako aktivnostima u okviru radionice, tako i potrebama i željama djece.

Cilj projekta je učenicima osnovnih škola omogućiti pravilnu i tačnu informisanost o bihevioralnim ovisnostima sa naglaskom na pretjerano korištenje interneta, igrice i društvenih mreža, te pružiti podršku za razumijevanje njihovih problema i potreba kroz konkretne savjete i davanje osjećaja sigurnosti da zajednica u kojoj žive može biti sigurno mjesto za odrastanje.

Odjeljenje za bihevioralne ovisnosti je stalno bilo u direktnom kontaktu sa školama i prilagođavalo se njihovim potrebama i vremenu. Radionicama su obuhvaćene sljedeće škole:

- OŠ “Miroslav Krleža”, Zenica;
- OŠ “Hamza Humo” Babino, kao i područna škola Seoci,
- OŠ “Skender Kulenović”, Zenica skupa sa područnom školom Klopče;

- OŠ “Musa Ćazim Ćatić”, Zenica sa područnom školom Blatuša;
- Prva osnovna Montessori škola, Zenica;
- OŠ “Meša selimović”, Zenica;
- OŠ “Hasan Kjačija Pruščak”, Zenica;
- OŠ “Aleksa Šantić”, Zenica;
- OŠ “Vladimir Nazor”, Zenica;

Svaka planirana pojedinačna radionica je održana u terminu jednog školskog sata, a termini su određeni u dogovoru sa svakom školom učesnicom projekta pojedinačno. Radionice su održavane u toku trajanja nastave, i to po mogućnosti, za vrijeme časa odjeljske zajednice, ne remeteći nastavni plan i program, niti nastavni proces.

Ukupno je do sada u osnovnim školama održano 32 radionice koje su obuhvatile 589 učenika. U izvještajnom periodu započete su pripremne aktivnosti i učešće na realizaciji kontinuiranog projekta Odjeljenja za bihevioralne ovisnosti pod nazivom: „Bolje se družiti uživo“. Pacijenti Odjela za stacionarni tretman su uz stručnu podršku uposlenika Odjeljenja za rehabilitaciju i Odjela za stacionarni tretman u sklopu radno-okupacionog tretmana izrađivali ukrasne drvene kutije koje su bile distribuirane u dvije osnovne škole na području Grada Zenica: KŠC „Sveti Pavao“ (dana 07.11.2023. godine) i „Musa Ćazim Ćatić“ (dana 23.11.2023. godine), gdje se i realizovala gore pomenuta radionica. Osnovni cilj je odlaganje mobilnih uređaja učenika prije početka školskog časa u izrađenu kutiju. Na ovaj način utječemo na svijest učenika i nastojimo ukazati na štetne posljedice upotrebe mobilnih telefona i interneta u školama, ali i pomoći u povećanju koncentracije učenika na nastavi i fokusiranosti na školski sadržaj.

Radionice za srednjoškolsku populaciju

Na poziv Srednje muzičke škole, Zenica Odjeljenje za bihevioralne ovisnosti je održalo radionice za učenike škole na temu „Utjecaj interneta na slobodno vrijeme i mentalno zdravlje adolescenata.“ Pojedinačne radionice su obuhvatale grupe do 10 učenika da bi bile interaktivne i dinamične. Naglasak je bio na mentalnom zdravlju mladih, opasnostima ovisnosti o internetu i načinima kako prevladati žudnju za boravkom na internetu.

Edukacije roditelja

Srednja muzička škola, Zenica je nakon održanih radionica za učenike, u saradnji sa Odjeljenjem za bihevioralne ovisnosti organizovala predavanje za sve roditelje učenika ove škole na temu „Uloga roditelja u prevenciji mentalnog zdravlja djece“ gdje se diskutovalo o opasnostima ovisnosti o internetu, te drugim bihevioralnim ovisnostima.

Na poziv JU OŠ „Aleksa Šantić“ Odjeljenje za bihevioralne ovisnosti je, zajedno sa predstavnicima MUP-a, održalo edukaciju svih roditelja učenika ove škole o bihevioralnim ovisnostima, te ukazalo na sve opasnosti ovisnosti o internetu.

Edukacija pedagoga osnovnih i srednjih škola u Zeničko-dobojskom kantonu

Na poziv Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Odjeljenje za bihevioralne ovisnosti je dobilo priliku da putem Web-platforame Instituta održi edukaciju za pedagoge svih osnovnih i srednjih škola Zeničko-dobojskog kantona na temu „Bihevioralne ovisnosti“.

Webinar je bio interaktivnog karaktera, te je zabilježeno veći broj pitanja, prijedloga i diskusije o temama ovisnosti o kockanju i o internetu među mladima. Zaključak je da se ovoj problematici mora pristupati organizovano, sistematično i multidisciplinarno.

Istraživanja provedena u izvještajnom periodu

U proteklom periodu vezanom za izvještavanje, provedena su dva velika istraživanja koja će ponuditi rezultate o zastupljenosti bihevioralnih ovisnosti među populacijom djece i mladih.

Istraživanje „Obilježja igranja igara na sreću i kockanja kod srednjoškolaca u gradu Zenici” ima za cilj dobijanje uvida u prevalenciju kockanja adolescenata u gradu Zenici, odnosno u njihove navike kockanja, te procjenjivanje koji udio adolescenata je u riziku razviti, ili su već razvili, probleme s kockanjem ili ovisnost. Istraživanje provedeno u sklopu radionica „Bolje se družiti uživo” ima za cilj pokazati nam navike i ponašanja mlađeg osnovnoškolskog uzrasta kada je u pitanju internet, te će služiti za procjenu opasnosti razvoja ovisnosti o internetu kod mladih.

Gotovo sva djeca mlađeg osnovnoškolskog uzrasta su svakodnevno na internetu. Za sve njih je internet postao svakodnevnicu koju prihvataju kao takvu ne shvatajući opasnosti koje stalna upotreba interneta može da im donese. Roditelji i svi koji odgajaju djecu igraju ključnu ulogu u osiguravanju sigurnosti djece na internetu, uspostavljajući pravila i nadzirajući njihovu aktivnost. Najveći broj djece 87% svakodnevno igra igrice na internetu, pa bi roditelji trebali biti svjesni potencijalnih negativnih aspekata igranja igara, kao što su ovisnost i agresivno ponašanje. Drugi zabrinjavajući podatak je da djeca imaju profile na raznim društvenim mrežama, te da bez kontrole roditelja, na mreže postavljaju fotografije ili video-uratke. Tehnološki alati poput roditeljskih kontrola mogu pomoći roditeljima u upravljanju i ograničavanju pristupa određenim sadržajima na internetu. Kvalitetna komunikacija između roditelja i djece ključna je za razumijevanje izazova i rizika koje internet može predstavljati. Važno je pokrenuti otvoreni dijalog o online aktivnostima djece, potičući ih da podijele svoja iskustva i postavljaju nam pitanja. Sama djeca se trebaju konstantno educirati kako bi bila svjesna posljedica njihovih postupaka na internetu i trebamo ih naučiti kako da preuzmu odgovornost za svoje online ponašanje.

Škole i obrazovne institucije imaju važnu ulogu u učenju djece o sigurnom korištenju interneta i digitalnom bontonu. Programi edukacije o online sigurnosti mogu osnažiti djecu da postanu svjesni i odgovorni korisnici interneta. Sveobuhvatan pristup, koji kombinira edukaciju, komunikaciju i tehničke mjere, ključan je za osiguravanje sigurnog i odgovornog korištenja interneta od strane djece. Osim navedenog, sve više se uviđa da su djeca i mladi vulnerabilna kategorija stanovništva po pitanju ovisnosti o korištenju interneta. Terapija i podrška stručnjaka često su potrebni za prevladavanje ove ovisnosti. Postavljanje granica i uspostavljanje vremena bez interneta može biti korisno za kontrolu ovisnosti, a alternativne aktivnosti poput vježbanja, hobija i društvenih interakcija, te svako drugo uključivanje djece u aktivnosti koje potiču samopouzdanje, samokontrolu i socijalne vještine može smanjiti potrebu za prekomjernim korištenjem interneta.

Osiguranje podrške i razumijevanja za djecu koja pokazuju znakove ovisnosti o internetu ključno je za njihov oporavak. Održavanje otvorene i pozitivne komunikacije može im pomoći da se osjećaju ugodno, te počnu izražavati svoje probleme i potrebe.

Prevenција ovisnosti o internetu treba uključivati edukaciju o cyber-sigurnosti, upravljanju vremenom i razvijanju zdravih navika digitalne upotrebe, a osiguravanje stabilnog i podržavajućeg porodičnog okruženja može smanjiti emocionalnu potrebu za bijegom u virtualni svijet. Uz to, svo vrijeme treba osnaživati djecu da prepoznaju i suoče se sa izvorima stresa i emocionalnih izazova.

Sistemska edukacija roditelja, nastavnika i stručnjaka o ovisnosti o internetu i načinima prevencije ključna je za zaštitu djece od negativnih učinaka ove sve više prisutne ovisnosti. Saradnja i razmjena iskustava iz oblasti bihevioralnih ovisnosti sa drugim institucijama i udruženjima

Odjeljenje za bihevioralne ovisnosti se želi profesionalno i stručno povezati sa kolegama iz države i regije koje se bave ovom problematikom, te uz pomoć razmjene iskustava i ostvarivanja saradnje poboljšati vlastiti rad.

S tim u vezi je Odjeljenje za bihevioralne ovisnosti rado prihvatilo da aktivno učestvuje u projektima osmišljenim od strane Instituta za zdravlje i sigurnost hrane, projektima

pojedinačnih škola ZDK, MUP-a ZDK, te Odbojkaškog kluba "Čelik-Volley".

U izvještajnom periodu su doštampane afiše o kockanju i ovisnosti o internetu. Ove afiše su do kraja izvještajnog perioda direktno podjeljene stanovništvu u svim općinama Kantona. Stalni punktovi za informativni materijal JZU Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona su raspoređeni po općinama Kantona, a smješteni su u objektima: Centar za mentalno zdravlje, Kakanj; Gimnazija „Muhsin Rizvić“, Kakanj; Gimnazija „Edhem Mulabdić“, Maglaj; Centar za mentalno zdravlje, Tešanj; Tehnička škola, Visoko; Centar za mentalno zdravlje, Visoko; Medicinska škola, Zenica; Tehnička škola, Zenica; Gradska uprava, Zenica i Srednja mješovita škola, Žepče.

Finansijska struktura troškova projektnog zadatka je data u tabelarnom pregledu:

Vrsta troška	Jedinica mjere	Broj jedinica	Iznos po jedinici u KM	Planirani ukupan iznos troška u KM
1. Troškovi osoblja				
1.1. Plaće (bruto iznos)				
1.1.1. Neuropsihijatar	mjesec	12	120,00	1.440,00
1.1.2. Psiholog	mjesec	12	120,00	1.440,00
1.1.3. Socijalni pedagog	mjesec	12	120,00	1.440,00
1.1.4. Medicinski tehničar	mjesec	12	80,00	960,00
Ukupno				5.280,00
2. Troškovi za preventivno-promotivne aktivnosti				
2.1 Troškovi izrade materijala (letak, Bilten, afiše, edukativni kviz, ukrštenice, ankete)	mjesec	12	100,00	1.200,00
2.2 Troškovi medijskog oglašavanja i promocije (TV, društvene mreže, novine)	mjesec	12	65,00	780,00
2.3 Troškovi edukacija	mjesec	12	55,00	660,00
Ukupno				2.640,00
3. Uredski i administrativni troškovi				
3.1. Uredski materijal	mjesec	12	65,00	780,00
3.2. Režijski troškovi	mjesec	12	55,00	660,00
Ukupno				1.440,00
UKUPNI TROŠKOVI PROJEKTA				9.360,00

MINISTRICA

dr Aida Salčinović